

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Treball de Fi de Grau

Resum executiu

Títol: Racionalitat, emocions i normes socials; quins factors expliquen el vot de la classe treballadora per l'extrema dreta en l'actualitat, racionals o emocionals?

Autor/a: Joan Algaba Pi

Tutor/a: Jordi Tena Sánchez

Data: 28/05/2020

Grau en: Sociologia

Resum executiu

El següent treball tracta de respondre quins factors expliquen el vot a l'extrema dreta per part de la classe treballadora en l'actualitat, si ho poden explicar factors racionals o més aviat factors emocionals. Més concretament intento respondre com podem entendre que un sector de la classe treballadora decideix donar suport a un partit que el que planteja és la flexibilització del mercat de treball i per tant la creació d'unes condicions més desfavorables per aquesta.

Primer de tot tenim que centrar-nos en definir què és un partit d'extrema dreta. En aquest treball s'ha utilitzat la definició que realitza José Luis Rodríguez Jiménez (2006) que diu que si un partit desenvolupa una actitud antisistema i es relaciona en termes ideològics amb el pensament clàssic de l'extrema dreta, però sense establir vincles directes amb el feixisme i sense fer una crítica directa a la democràcia com a sistema polític, quedaria adscrit a la tipologia de nous partits d'extrema dreta. Per tant, he escollit a VOX per què les propostes que articula deixen clar que aquest partit inclou tots els components ideològics que caracteritzen un partit d'extrema dreta com són el nacionalisme pronunciat, una forta reacció al canvi cultural, l'autoritarisme i el nativisme (Anduiza, 2018).

Després de definir a VOX com a extrema dreta, analitzaré el concepte de vot de protesta, on diferents autors asseguren que pot tenir una base racional. En primer lloc, el vot de protesta és aquell vot que es produeix en moments específics, de crisi política, econòmica o social on la principal decisió de vot de l'electorat resideix en el descontentament amb el sistema (Van der Brug & Fennema, 2000). Aquest vot de protesta té un caràcter circumstancial i pretén "castigar" a un determinat partit o coalició (Abedi, 2004). Aquest

concepte té una sèrie de problemes, i és que des del meu punt de vista els individus intenten votar de manera congruent, per tant abans de posicionar-se amb un partit d'extrema dreta seleccionaran el segon partit que s'acosti més a la seva ideologia, així realitzaran igualment l'acte de protesta.

Per entendre l'èxit dels discursos de partit com VOX hem d'observar el que intenta comunicar el seu discurs, un discurs que poques vegades intenta proposar plans d'acció o noves propostes polítiques, i que es dedica a transmetre valors i emocions. Drew Westen (2008) ens diu que les emocions fan la funció d'ajuda i motivació alhora de realitzar una decisió, és a dir, ens acaben de donar l'empenta necessària. Per tant, el que ens hem de preguntar és quines són les situacions a l'hora de votar a VOX que ens generen sentiments com l'odi o la por, i on aquests són els detonants que ens fan decantar pel seu vot.

Les emocions influeixen en la decisió de vot, però el que ens hem de preguntar és com podem justificar que el vot a VOX és més emocional que el de qualsevol altre partit. En primer lloc considero que VOX és un partit especialista en dominar els marcs mentals o cognitius, és a dir, en aquelles representacions mentals que fa un individu i que ajuda a estructurar la informació que percebem constantment (Lakoff, 2004). L'altre concepte que considero clau és la importància dels recursos narratius dins del seu discurs, és a dir, saber com transmetre un missatge. Si tenim en compte les definicions anteriors podem deduir que una determinada presentació de la informació pot configurar els marcs mentals i per tant condicionar l'actitud d'un agent. El problema sovint d'aquests recursos narratius que utilitza VOX és que cauen moltes vegades en la fal·làcia narrativa, és a dir, en conclusions falses o infundades (Taleb, 2010), per tant costaria molt afirmar que un individu ha estat racional en la seva decisió de vot en el sentit estricte del terme.

Per concloure, la congruència que afirma Elster que han de posseir els desitjos i creences per què una decisió sigui racional és indubtable, però la pròpia definició se'm torna

arcaica i en el sentit que l'autor li dona al terme poc es podria fer per afirmar que el vot pot ser quelcom sense base racional. Per tant, el vot a VOX no es pot explicar a partir de la teoria d'elecció racional, des del meu punt de vista seria inviable poder justificar-lo d'aquesta manera. És a dir, el que vull transmetre és que sabent que la racionalitat no implica la veritat de les creences de l'agent (Elster, 2010), no puc concebre que un individu amb creences equivocades pensi de manera racional. Creences que moltes vegades s'han creat per la interpretació de la informació en que s'han ajustat a estructures preconcebudes (Lakoff, 2014) i on aquestes es presenten tant reduïdes que moltes vegades cauen en fal·làcies (Taleb, 2010).

Per tant la decisió de votar a la ultradreta per part de la classe treballadora té un factor més emocional que racional, encara que engloba els dos termes. Aquestes dues concepcions es complementen i per alguns individus la decisió posseirà més caràcter emocional o menys, tot i que l'impuls de la decisió de vot sempre serà emocional.

Referències bibliogràfiques

- **Abedi, A. (2004).** *Anti-political establishment parties: A comparative analysis*. Routledge.
- **Anduiza, Eva. (2018).** «El discurso de VOX». *Agenda Pública*, 6-12-2018. Disponible a: <http://bit.ly/364YOm6>.
- **Barrett, L. F., Mesquita, B., Ochsner, K. N., & Gross, J. J. (2007).** The experience of emotion. *Annu. Rev. Psychol.*, 58, 373-403.
- **Boudon, R. (1977).** *Effets pervers et ordre social* (Vol. 1). Presses universitaires de France.
- **Brader, T. (2006).** *Campaigning for hearts and minds: How emotional appeals in political ads work*. University of Chicago Press.
- **Casals, Xavier (2003).** *Ultrapatritas. Extrema derecha y nacionalismo de la guerra fría ala era de la globalización*, Barcelona, Crítica
- **Castedo, Antía. (2019).** Elecciones en España: Vox, en qué se parece el partido de extrema derecha de España a los fenómenos de Trump y Bolsonaro. BBC News Mundo, 8.
- **Damasio, A. (2018).** *El error de Descartes: la emoción, la razón y el cerebro humano*. Ediciones Destino.
- **Delle, F. (2019).** ¿Por que votamos a la ultraderecha?. a *Epidemia Ultra, La ola reaccionaria que contagia a Europa* (1.ª ed., pp. 235–250). Berlín: Franco Delle, Andreu Jerez.

- **Elster, J. (1979).** *Ulises y las sirenas: estudios sobre racionalidad e irracionalidad*. México, D.F.: Fondo de Cultura Económica, 1983.
- **Elster, J. (1997).** *Economics: Análisis de la interacción entre racionalidad, emoción, preferencias y normas sociales en la economía de la acción individual y sus desviaciones; y el relato autobiográfico "Going to Chicago..."*. Gedisa.
- **Elster, J. (1998).** "Emotions and Economic Theory", *Journal of Economic Literature*, 36: 47-74.
- **Elster, J. (2009b).** "Emotions", a P. Hedström i P. Bearman (eds.), *The Oxford Handbook of Analytical Sociology*. New York: Oxford University Press.
- **Elster, J. (2009a).** "Social Norms and the Explanation of Behavior", a P. Hedström i P. Bearman (eds.), *The Oxford Handbook of Analytical Sociology*. New York: Oxford University Press.
- **Elster, J. (2010).** *La explicación del comportamiento social: más tuercas y tornillos para las ciencias sociales*. Editorial Gedisa.
- **Fernández-Albertos, J. (2018).** *Antisistema: Desigualdad económica y precariado político*. Los libros de la catarata.
- **Ignazi, P. (2003).** *Extreme right parties in Western Europe*. Oxford University Press on Demand.
- **Lakoff, G. (2007).** *No pienses en un elefante. Lenguaje y debate político*. Editorial complutense.
- **Lakoff, G. (2014).** *The all new don't think of an elephant!: Know your values and frame the debate*. Chelsea Green Publishing.

- **Larralde Velten, B. (2009).** La extrema derecha como fenómeno transnacional: la elección racional y las necesidades insatisfechas. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

- **Lubbers, M., Gijsberts, M., & Scheepers, P. (2002).** Extreme right-wing voting in Western Europe. *European Journal of Political Research*, 41(3), 345-378.

- **Manzo, Gianluca (2010).** “Analytical Sociology and Its Critics”, *European Journal of Sociology*, 51(1): 129-170

- **Mudde, C. (2007).** *Populist radical right parties in Europe*, Cambridge, Cambridge University Press

- **Mudde, C. (2014).** «The far right in the 2014 European elections: Of earthquakes, cartels and designer fascist». *The Washington Post*, 30-05-2014. Disponible a: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/05/30/the-far-right-in-the-2014-european-elections-of-earthquakes-cartels-and-designer-fascists/?arc404=true>

- **Noguera, J. A. (Ed.). (2010).** *Teoría sociológica analítica* (Vol. 31). CIS.

- **Rodríguez, J.L. (2006).** “De la vieja a la nueva extrema derecha (pasando por la fascinación por el fascismo)”, *Historia Actual Online*, 9. Disponible a: <http://www.historia-actual.com/hao/pbhaoabs>.

- **Rydgren, Jens. (2005)** “Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family”. *European Journal of Political Research*, 44: 413-437.

- **Perea, E. A., & Bosch, A. (2004).** *Comportamiento político y electoral*. Grupo Planeta (GBS).

- **Taguieff, Pierre-André (2007).** «Interpretar la ola populista en la Europa contemporánea: entre resurgencia y emergencia», a Miguel Ángel Simón, *La extrema derecha en Europa desde 1945 a nuestros días*, Madrid: Tecnos

- **Taleb, N. N. (2010).** The black swan. The impact of the highly improbable. (2. Edition). New York. Random House.

- **Tena-Sánchez, J. (2009).** “Jon Elster. Explaining Social Behavior. More nuts and bolts for the social sciences”, *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 126: 169-181.

- **Van der Brug, W., Fennema, M., & Tillie, J. (2000).** Anti-immigrant parties in Europe: Ideological or protest vote?. *European Journal of Political Research*, 37(1), 77-102.

- **Van der Brug, W., Fennema, M., & Tillie, J. (2005).** Why some anti-immigrant parties fail and others succeed: A two-step model of aggregate electoral support. *Comparative Political Studies*, 38(5), 537-573.

- **Westen, D. (2008).** *The political brain: The role of emotion in deciding the fate of the nation*. PublicAffairs.